त्रिभुवन विश्वविद्यालय

झापा जिल्लाका उच्च माध्यमिक विद्यालयहरुको शैक्षिक स्थितिः एक अध्ययन

शिक्षाशास्त्र संकाय, स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन विषयको

आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता

इन्द्रनारायण सापकोटा

परीक्षा रोल नं.: २८००६९

त्रि.वि. दर्ता नं.: ४२८५६-९५

शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग, पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन विभाग

विश्वविद्यालय क्याम्पस

कीर्तिपुर

२०६३

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र संकाय अन्तर्गत पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन मूल विषय लिएर अध्ययन गरेका छात्र श्री इन्द्रनारायण सापकोटाले स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि " झापा जिल्लाका उच्च माध्यमिक विद्यालयहरुको शैक्षिक स्थिति : एक अध्ययन" शीर्षकमा प्रारम्भ गरेको शोध अध्ययन कार्य मेरो निर्देशनमा पूरा गर्नुभएको हो । उहाँले पूरा गर्नुभएको यस शोध प्रतिवेदनको प्रस्तुतीकरण तथा निश्कर्षबाट म सन्तुष्ट छु । यस शोध प्रतिवेदनको मूल्याङ्कनका लागि मूल्याङ्कन समितिमा सिफारिस गर्दछु ।

मितिः २०६३/ /

शोध निर्देशक

....

सह-प्रा. डा. हरि महर्जन
विश्वविद्यालय क्याम्पस
कीर्तिपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षाशास्त्र संकाय केन्द्रीय विभाग
विश्वविद्यालय क्याम्पस
कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र केन्द्रीय विभाग विश्वविद्यालय क्याम्पस कीर्तिपुर, काठमाडौंमा पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन मूल विषय लिई स्नातकोत्तर तहमा अध्ययन गर्ने छात्र श्री इन्द्रनारायण सापकोटा क्याम्पस रोल नं. ७८४, परीक्षा रोल नं. २८००६९, त्रि.वि. दर्ता नं. ४२८५६-९५ ले स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्ने प्रयोजनका लागि " झापा जिल्लाका उच्च माध्यमिक विद्यालयहरुको शैक्षिक स्थिति : एक अध्ययन" शीर्षकमा शोध अध्ययन कार्य पूरा गरी स्वीकृतिका लागि प्रस्तुत गर्नुभएकोमा यो शोध प्रतिवेदन यस मूल्याङ्कन समितिबाट स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

प्रा.डा. तीर्थराज पराजुली ....
विभागीय प्रमुख
पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन विभाग

उप प्रा.पेशल खनाल ....
बाह्य परीक्षक

सह-प्रा.डा. हरि महर्जन ....
शोध निर्देशक

मिति: २०६३/०८/

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र संकाय पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन मूल विषय अन्तर्गत द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि तयार पारिएको हो । यो अध्ययन " झापा जिल्लाका उच्च माध्यमिक विद्यालयहरुको शैक्षिक स्थिति : एक अध्ययन" शीर्षकमा गरिएको यस शोधकार्यको प्रस्तावना लेखन देखी शोधपत्र तयारी गर्ने क्रममा आफ्नो अमूल्य समय तथा सही मार्गनिर्देशन गरिदिनु भई यस शोधपत्रलाई यस प्रारुपमा तयार पार्न भरपुर सरसल्लाह तथा सहयोग एवं कुशल निर्देशन प्रदान गर्नुहुने आदरणीय गुरु शोध निर्देशक सह-प्रा.डा. हरि महर्जन ज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यस शोधकार्यमा आवश्यक सल्लाह तथा सुझावहरु प्रदान गर्नुहुने पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन विभागका विभागिय प्रमुख आदरणिय गुरु प्रा.डा. तीर्थराज पराजुली ज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यसैगरी शोधकार्यका लागि प्रस्तवना लेखन, नमूना छनौट विधि तथा तथ्याङ्क संकलन प्रकृयामा आवश्यक सुझाव प्रदान गर्नुहुने यस पाठ्यक्रम तथा मूल्याङ्कन विभागका तत्कालिन विभागिय प्रमुख आदरणिय गुरु सह-प्रा. श्री सूर्यविलास बज्राचार्य ज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यस्तै अध्ययन कार्यका लागि आवश्यक तथ्य तथ्याङ्क तथा प्रतिक्रिया उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने काकरभिट्टा उ.मा.वि. मेची न.पा., विर्ता उ.मा.वि. विर्तामोड, शनिश्चरे उ.मा.वि. शनिश्चरे, एमरल्ड एकेडेमी उ.मा.वि. भद्रपुर, दमक मोडल उ.मा.वि. दमक, प्रोज्ज्वल कलेजियट एकेडेमी गौरादह र कन्काइ क्याम्पस सुरुङ्गाका सम्पूर्ण परिवारप्रति हादिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । यो शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग प्रदान गर्ने मेरो घरपरिवार तथा तथ्याङ्क संकलन कार्यमा आवश्यक सहयोग गर्ने मेरी जीवन संगिनीलाई पनि धन्यवाद नदिइरहन सक्दिन साथै मेरी सानी छोरी सलिना पनि धन्यवादकी पात्र छिन । यसैगरी तथ्याङ्क विश्लेषण तथा सन्दर्भ साहित्यहरुको खोजमा सहयोग गर्ने मित्रहरु गणेश खनाल, सिताराम काफ्ले , छवि काफ्ले र हेम बहादुर हमाल पनि धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

अन्तमा यस शोधपत्र तयार पार्न कम्प्युटर टाईपमा सहयोग गर्नुहुने 'जी' कम्प्युटर सेन्टर, कीर्तिपुरप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

इन्द्रनारायण सापकोटा

शोधसार

समयानुसार शिक्षामा परिमार्जन गर्दै लैजानु पर्ने यथार्थतालाई स्वीकार्दै तथा १२ कक्षा सम्मको शिक्षा विद्यालयमै प्रदान गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय प्रचलनलाई समेत मध्यनजर गर्दै नेपालमा उच्च माध्यमिक शिक्षा संचालन शुरु भएको १३ वर्ष पुगिसकेको छ । यस अवधीमा उच्च मा.वि.हरुको संख्यामा पनि उल्लेख्य वृद्धि भएको छ । उच्च शिक्षाको प्रवेशद्वार तथा आधारको रुपमा रहेको उच्च माध्यमिक तहमा शैक्षिक स्थितीको उचित प्रवन्ध तथा विद्यमान समस्याहरुको सही समाधान हुन नसकेमा विद्यार्थीहरुमा अपेक्षा गरे अनुरुपको उपलब्धी प्राप्त हुन सक्दैन ।

प्रस्तुत शोधकार्य “ झापा जिल्लाका उच्च माध्यमिक विद्यालयहरुको शैक्षिक स्थिति ” शीर्षकमा पूरा गरिएको हो । यो शोधकार्य उच्च मा.वि. हरुको शैक्षिक अवस्था, त्यसमा प्रभाव पार्ने पक्षहरुको स्थिती तथा विद्यमान शैक्षिक समस्याहरु पहिचान गर्ने उद्देश्यले गरिएको थियो । यो अध्ययन झापा जिल्लामा संचालित ३५ वटा उच्च मा.वि.हरुमध्ये उद्देश्यपूर्ण नमूना छनौट विधिबाट ७ वटा (२०%) उच्च मा.वि.हरुलाई छनौट गरी गरिएको थियो । अध्ययन क्षेत्रका ३ वटै नगरपालिकाहरुबाट एक एक वटा गरी ३ वटा र अन्य गा.वि.स.हरुमध्ये झापा जिल्लाको भौगोलिक प्रतिनिधित्व हुनेगरी ४ वटा गरी जम्मा ७ वटा उच्च मा.वि. हरु छनौट गरिएको थियो । उच्च माध्यमिक तहको शैक्षिक अवस्था सम्बन्धि तथ्य तथ्याङ्क तथा प्रतिक्रियाहरु लिन प्राचार्य, शिक्षक, विद्यार्थी तथा विद्यालय व्यवस्थापन समितिका सदस्यहरुलाई यस अध्ययनको मुख्य उत्तरदाता बनाइएको थियो । उनीहरुबाट विद्यालयको भौतिक पक्षसँग सम्बन्धित सत्य तथ्य विषयवस्तु संकलन गर्न प्रश्नावली र अवलोकन फारम प्रयोग गरिएको थियो । यसरी प्राप्त भएका तथ्य तथ्याङ्क तथा प्रतिक्रियाहरुलाई आवश्यकता अनुसार तालिका तथा चित्रमा देखाउनुका साथै साधारण तथ्याङ्कशास्त्र समेत प्रयोग गरी व्याख्या विश्लेषण गरिएको छ ।

अध्ययन क्षेत्रका उच्च मा.वि. हरुमा स्नातकोत्तर तह उत्तीर्ण शिक्षकहरुद्वारा पठनपाठन हुने गरेको भएपनि महिला शिक्षकहरुको संख्या अत्यन्त न्यून रहेको पाइयो । एक तिहाइ भन्दा बढी आंशिक शिक्षकहरुद्वारा अध्यापन हुने ती विद्यालयहरुमा जम्मा विद्यार्थी संख्याको आधा भन्दा केही कम छात्राहरु अध्ययनरत

पाइन्छन् । शैक्षिक सामग्री तथा पर्याप्त पुस्तकहरु सहितको पुस्तकालयको अभाव रहेका ती उच्च मा.वि. हरुको विद्यार्थी उत्तिर्ण ३० प्रतिशतको हाराहारीमा पाइन्छ भने नियमित निरीक्षण अनुगमनको अभाव देखिन्छ । सवै पक्की भवनमा संचालित ती उच्च मा.वि.हरुमा कक्षाकोठा, फर्निचर, पिउने पानी तथा शौचालयको व्यवस्था भएको देखियो। शुल्क निर्धारण सम्बन्धि स्पष्ट निती नभएको तथा सरकारी अनुदानको अभाव देखिन्छ र विद्यालयहरु विद्यार्थी शुल्कमा निर्भर रहेका देखिन्छन् । खुल्ला प्रतिस्पर्धाद्वारा शिक्षक कर्मचारी नियुक्त गरिने ती विद्यालयहरुमा उच्च माध्यमिक तहको छुट्टै विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अभाव देखिन्छ । ती उच्च मा.वि.हरुले विभिन्न शैक्षिक समस्याहरुको सामना गरिरहेका पाईन्छन् । शिक्षकहरुलाई समय समयमा उपलब्ध गराउनु पर्ने तालिमको अभाव देखिन्छ भने पर्याप्त शैक्षिक सामग्री तथा सुविधायुक्त र पर्याप्त पुस्तकहरु भएको पुस्तकालयको पनि कमि देखिन्छ । उच्च माध्यमिक तहको शिक्षालाई अझ प्रभावकारी बनाउन सम्बन्धित निकायहरुबाट नियमित निरीक्षण अनुगमनको अभाव देखिन्छ ।

उच्च माध्यमिक शिक्षालाई अझ गुणस्तरीय, समयसापेक्ष र जीवनोपयोगी बनाउन अध्ययन अध्यापन कार्यको नियमित निरीक्षण तथा अनुगमन गर्नुपर्दछ । सरकारको तर्फबाट उचित अनुदान र शिक्षक दरवन्दीको व्यवस्था गर्नुपर्दछ । समय समयमा शिक्षक तालिम, पर्याप्त शैक्षिक सामग्रीको व्यवस्था, शुल्क निर्धारणको प्रष्ट निती, निश्चित संरचना, शैक्षिक उपलब्धीका आधारमा पुरस्कार र दण्डको व्यवस्था तथा सम्वन्धन दिंदा पूर्वाधार एवं शर्तहरु कडाईका साथ पुरा गरेको हुनुपर्दछ ।

विषयसूची

विषय	*पृष्ठ*
सिफारिस पत्र	*i*
स्वीकृति पत्र	*ii*
कृतज्ञता ज्ञापन	*iii*
शोधसार	*iv*
विषयसूची	*vi*
तालिका सूची	*ix*
चित्र सूची	*x*
संक्षिप्त शब्दावली सूची	*xi*
परिच्छेद एक: **परिचय**	**१–१२**
१.१. पृष्ठभूमि	१
१.२ उच्च माध्यमिक शिक्षा	४
१.३ समस्याको कथन	७
१.४ अध्ययनको औचित्य	७
१.५ अध्ययनको उद्देश्य	८
१.६ अध्यनको सीमाङ्कन	८
१.७ शोधपत्रमा प्रयोग गरिएका शब्दहरुको परिभाषा	९
१.८ अध्ययन क्षेत्रको परिचय	१०
परिच्छेद दुई: **पूर्वसाहित्यको समिक्षा**	**१३–१८**
परिच्छेद तीन: **अध्ययन विधि**	**१९–२१**
३.१ नमूना छनौट	१९
३.२ अध्ययनको जनसंख्या	२०
३.३ साधन निर्माण	२०
३.४ साधनको वैधता	२१
३.५ तथ्याङ्क संकलन प्रक्रिया	२१
३.६ तथ्याङ्कको व्याख्या तथा विश्लेषण	२१
परिच्छेद चार: **तथ्याङ्कको व्याख्या तथा विश्लेषण**	**२२–७२**
४.१ उच्च मा.वि. हरुको शैक्षिक अवस्था	२२
४.१.१ उच्च माध्यमिक तह संचालन वर्ष, चालु रहेका संकायहरु तथा शिक्षक विवरण	२३
४.१.२ शिक्षकहरुको शैक्षिक योग्यता र सेवा अवस्था	२४
४.१.३ अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको स्थिति	२६
४.१.४ शिक्षाशास्त्रमा विधार्थी भर्ना तथा उत्तिर्ण संख्या	२८

४.१.५ पाँच वर्षको विद्यार्थी भर्ना विवरण तथा वृद्धि र ह्रास प्रतिशत ३०
४.१.६ लैङ्गिक आधारमा कूल विद्यार्थी भर्ना संख्या तथा कूल वार्षिक वृद्धि प्रतिशत ३१
४.१.७ २०६१ सालमा परीक्षामा सामेल तथा उत्तिर्ण प्रतिशत ३२
४.१.८ पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक ३३
४.१.८.१ पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक सम्बन्धि शिक्षकको प्रतिक्रिया ३३
४.१.८.२ पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक सम्बन्धि विद्यार्थीको प्रतिक्रिया ३५
४.१.९ पुस्तकालय ३७
४.१.९.१ पुस्तकालय सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया ३८
४.१.९.२ पुस्तकालय सम्बन्धि विद्यार्थीको प्रतिक्रिया ३९
४.१.१० शैक्षिक सामग्री ४०
४.१.१०.१ शैक्षिक सामग्री सम्बन्धि शिक्षकको प्रतिक्रिया ४१
४.१.१०.२ शैक्षिक सामग्री सम्बन्धि विद्यार्थीको प्रतिक्रिया ४२
४.१.११ छात्रवृत्ति ४३
४.१.११.१ छात्रवृत्ति सम्बन्धि विद्यार्थीको प्रतिक्रिया ४४
४.१.१२ शिक्षक तालिम ४५
४.१.१२.१ शिक्षक तालिम सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया ४५
४.१.१३ कक्षा निरीक्षण तथा प्रभावकारिता ४६
४.१.१३.१ कक्षा निरीक्षण तथा प्रभावकारिता सम्बन्धि शिक्षकको प्रतिक्रिया ४७
४.१.१३.२ उ.मा.शि. को प्रभावकारिता सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया ४८
४.१.१४ संरचना तथा विद्यार्थी संख्या ४९
४.१.१४.१ संरचना तथा विद्यार्थी संख्या सम्बन्धि शिक्षकको प्रतिक्रिया ४९
४.१.१५ शैक्षिक स्थिति र शिक्षण अवस्था ५१
४.१.१५.१ शैक्षिक स्थिति र शिक्षण अवस्थामा विद्यार्थीको विचार ५१
४.१.१५.२ शैक्षिक स्थिति सम्बन्धि शिक्षकको प्रतिक्रिया ५३
४.२ उ.मा. तहको शैक्षिक अवस्थामा प्रभाव पार्ने पक्षहरुको स्थिती ५४
४.२.१ भौतिक पक्ष ५५
४.२.१.१ भौतिक पक्ष सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया ५५
४.२.१.२ भौतिक पक्ष सम्बन्धि विद्यार्थीको प्रतिक्रिया ५६
४.२.१.३ भौतिक पक्ष सम्बन्धि अवलोकित विवरण ५८
४.२.२ आर्थिक पक्ष ६१
४.२.२.१ विद्यालयको शुल्क निर्धारण, आम्दानीको स्रोत तथा नाफा नोक्सानको स्थिति ६१
४.२.२.२ शुल्क ६२

४.२.२.२.१ शुल्क सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया ६२
४.२.२.२.२ शुल्क सम्बन्धि वि.व्य.स. का सदस्यहरुको प्रतिक्रिया ६४
४.२.२.३ सेवा सुविधा ६५
४.२.२.३.१ सेवा सुविधा सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया ६५
४.२.३ प्रशासनिक पक्ष ६६
४.२.३.१ विद्यालय व्यवस्थापन समिति ६७
४.२.३.१.१ विद्यालय व्यवस्थापन समिति सम्बधि प्राचार्यको प्रतिक्रिया ६७
४.२.३.१.२ विद्यालय व्यवस्थापन समिति सम्बन्धि वि.व्य.स. का सदस्यहरुको प्रतिक्रिया ६८
४.२.३.२ नियुक्ति प्रक्रिया ६९
४.२.३.२.१ नियुक्ति प्रक्रिया सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया ६९
४.३ उच्च मा.वि.हरुका विद्यमान शैक्षिक समस्याहरु ७०
४.३.१ उच्च मा.वि. हरुका विद्यमान शैक्षिक समस्याहरु सम्बन्धि प्राचार्यहरुको प्रतिक्रिया ७१
४.३.२ उच्च मा.वि.हरुका विद्यमान शैक्षिक समस्याहरु सम्बन्धि शिक्षकको प्रतिक्रिया ७१
४.३.३ उच्च मा.वि. हरुका विद्यमान शैक्षिक समस्याहरु सम्बन्धि विद्यार्थीहरुको प्रतिक्रिया ७२
परिच्छेद पाँच: प्राप्ति, निश्कर्ष र सुझाव ७३–८०
५.१ प्राप्ति ७३
५.१.१ अध्ययन क्षेत्रका उ.मा.वि. हरुको विद्यमान शैक्षिक अवस्था ७३
५.१.२ शैक्षिक अवस्थालाई प्रभाव पार्ने पक्षहरुको स्थिती ७४
५.१.३ उ.मा.वि. हरुमा देखापरेका विद्यमान शैक्षिक समस्याहरु ७६
५.२ निष्कर्ष ७८
५.३ सुझावहरु ७९
सन्दर्भसामग्री
परिशिष्टहरु

तालिका सूची

पृष्ठ

तालिका नं:	१: अध्ययन क्षेत्रको जनसंख्या तथा साक्षरता	१०
”	२: तहगत विद्यालय र शिक्षक, विद्यार्थी विवरण	११
”	३. अध्ययनको जनसंख्या	२०
”	४. उ.मा. तह संचालन वर्ष, संकाय र शिक्षक संख्या	२३
”	५. शिक्षकहरुको शैक्षिक योग्यता र सेवा अवस्था	२५
”	६. अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको संख्या	२६
”	७. शिक्षाशास्त्रमा विधार्थी भर्ना तथा उत्तिर्ण विवरण	२८
”	८. पाँच वर्षको विद्यार्थी भर्ना विवरण तथा वृद्धि र ह्रास प्रतिशत	३०
”	९. कूल विद्यार्थी संख्या तथा कूल वार्षिक वृद्धि प्रतिशत	३१
”	१०. २०६१ सालको परीक्षामा सामेल तथा उत्तिर्ण विद्यार्थी	३२
”	११. विद्यार्थीहरुको जम्मा उत्तिर्ण प्रतिशत	३३
”	१२.पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक सम्बन्धि शिक्षकको प्रतिक्रिया	३४
”	१३. पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक सम्बन्धि विद्यार्थीको प्रतिक्रिया	३६
”	१४.पुस्तकालय सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया	३८
”	१५.पुस्तकालय सम्बन्धि विद्यार्थीको प्रतिक्रिया	३९
”	१६.शैक्षिक सामग्री सम्बन्धि शिक्षकको प्रतिक्रिया	४१
”	१७.शैक्षिक सामग्री सम्वन्धी विद्यार्थीको प्रतिक्रिया	४२
”	१८.छात्रवृत्ति सम्बन्धि विद्यार्थीको प्रतिक्रिया	४४
”	१९.शिक्षक तालिम सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया	४६
”	२०.कक्षा निरीक्षण तथा प्रभावकारीता बारे शिक्षकको प्रतिक्रिया	४७
”	२१.संरचना तथा विद्यार्थी संख्या बारे शिक्षकको प्रतिक्रिया	५०
”	२२.शिक्षण अवस्थामा विद्यार्थीको विचार	५१
”	२३.भौतिक पक्ष सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया	५५
”	२४.भौतिक पक्षमा विद्यार्थीको प्रतिक्रिया	५७
”	२५.भौतिक पक्ष सम्बन्धि अवलोकित विवरण	५९
”	२६.शुल्क निर्धारण, आम्दानीको स्रोत तथा नाफा नोक्सानको स्थिती	६१
”	२७.शुल्क सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया	६३
”	२८.शुल्क सम्बन्धि उ.मा.वि. व्य.स. का सदस्यहरुको प्रतिक्रिया	६४
”	२९.सेवा सुविधाबारे प्राचार्यको प्रतिक्रिया	६६
”	३०.विद्यालय व्यवस्थापन समिति सम्बन्धि प्राचार्यको प्रतिक्रिया	६७
”	३१.विद्यालय व्यवस्थापन समिति प्रति वि.व्य.स. का सदस्यहरुको प्रतिक्रिया	६८
”	३२.नियुक्ति प्रक्रिया बारे प्राचार्यको प्रतिक्रिया	७०

चित्र सूची

		पृष्ठ
चित्र नं:	१. उ.मा. तहमा अध्यापनरत शिक्षकहरुको लैङ्गिक अवस्था	२४
”	२. शिक्षकहरुको शैक्षिक योग्यता	२५
”	३. शिक्षकहरुको सेवा अवस्था	२५
”	४. अध्ययनरत छात्रछात्राहरू	२७
”	५. अध्ययनरत विद्यार्थी संख्या	२८
”	६. छात्रछात्रा वृद्धि संख्या	३१

संक्षिप्त शब्दावली सूची

उ.मा.	: उच्च माध्यमिक
उ.मा.वि.	: उच्च माध्यमिक विद्यालय
उ.मा.शि.	: उच्च माध्यमिक शिक्षा
उ.मा.शि.प.	: उच्च माध्यमिक शिक्षा परिषद
गा.वि.स.	: गाउँ विकास समिति
न.पा.	: नगरपालिका
मा.वि.	: माध्यमिक विद्यालय
प्र.प्र. तह	: प्रविणता प्रमाणपत्र तह
वि.व्य.स.	: विद्यालय व्यवस्थापन समिति
स्था.	: स्थापना
उ.मा.वि.व्य.स.	: उच्च माध्यमिक विद्यालय व्यवस्थापन समिति
जि.वि.स.	: जिल्ला विकास समिति
जि.शि.का.	: जिल्ला शिक्षा कार्यालय
त्रि.वि.	: त्रिभुवन विश्वविद्यालय